

Classical and Modern Theories in the Pathology of Political Culture: A Comparative Study

Maryam. Fekoor¹, Jalil. Azizi^{2*}, Seyed Koorosh. Sarvarzadeh², Behbood. Khademi³

¹ PhD Student in Political Sociology, Department of Social Sciences, Jahrom Branch, Islamic Azad University, Jahrom, Iran

² Assistant Professor, Department of Social Sciences, Jahrom Branch, Islamic Azad University, Jahrom, Iran

³ Assistant Professor, Department of Sociology, Neyriz Branch, Islamic Azad University, Neyriz, Iran

* Corresponding author email address: Azizi_research@yahoo.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Fekoor, M., Azizi, J., Sarvarzadeh, S. K., & Khademi, B. (2025). Classical and Modern Theories in the Pathology of Political Culture: A Comparative Study. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 4(3), 1-20

© 2025 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

This study aims to examine the influential factors and components of political culture and to identify its potential vulnerabilities. The primary focus is on a multidimensional explanation of this phenomenon and its effects on political behaviors and social interactions. The present study is a review research conducted using a comparative-analytical approach and utilizing library resources. Data collection was based on library sources, academic articles, and credible electronic databases. The author then analyzed and examined classical and modern theories in the pathology of political culture using a descriptive and analytical method. The results indicate that political culture is a complex and multifaceted phenomenon that is directly influenced by various social and structural components. Furthermore, political culture, as a set of shared beliefs, values, and attitudes, plays a fundamental role in shaping citizens' political behaviors and their relationships with governmental institutions. On the other hand, vulnerabilities such as the erosion of trust in institutions, political polarization, corruption, identity politics, misinformation, and weak civic education can threaten political stability and social cohesion. Political culture is a dynamic and influential phenomenon in social life that requires a multidimensional approach for its comprehension. The findings emphasize that the institutionalization of negative components in a society's political culture creates significant challenges. Therefore, strengthening positive components such as trust, civic awareness, and constructive dialogue is essential to enhancing stability and social solidarity.

Keywords: Culture, Politics, Political Culture, Pathology, Components of Political Culture

EXTENDED ABSTRACT

The concept of political culture has long been a subject of scholarly attention, particularly in its role in shaping the political behaviors and interactions of citizens with institutions of governance. Political culture encompasses a range of shared beliefs, values, and attitudes that collectively determine how societies engage with political processes. The present study undertakes a comparative-analytical exploration of classical and modern theories that contribute to understanding the vulnerabilities inherent in political culture. Using a descriptive and analytical method, the study identifies key factors influencing political culture and examines how these components have evolved over time. The findings underscore the complex and multidimensional nature of political culture, which is shaped by social, historical, and structural influences. Furthermore, political culture is not a static entity but rather a dynamic and evolving phenomenon that requires continuous reassessment in light of changing socio-political contexts. Scholars such as Almond and Verba have emphasized the role of political culture in democratic stability, arguing that different cultural orientations, such as participant, subject, and parochial cultures, influence the nature of civic engagement and institutional trust (Almond & Verba, 1963). However, vulnerabilities such as declining trust in institutions, political polarization, misinformation, corruption, and weak civic education can undermine political stability and social cohesion (Putnam, 2007). Understanding these dynamics is critical for developing strategies to foster a more resilient and participatory political culture.

Political culture, as an analytical concept, has been explored from both classical and modern perspectives, each offering unique insights into its formation and transformation. Classical theories, rooted in the works of scholars such as Max Weber, Karl Marx, and Emile Durkheim, provide foundational understandings of how economic structures, social stratification, and cultural norms influence political behavior. Weber, for example, emphasized the role of rational-legal authority in shaping political culture, suggesting that the legitimacy of governance is tied to established norms and bureaucratic structures. In contrast, Marxist interpretations posit that political culture is a reflection of economic relations and class struggles, wherein ruling elites manipulate cultural narratives to maintain hegemony. Durkheim's contributions highlight the importance of collective consciousness in maintaining social order, arguing that disruptions in cultural cohesion can lead to political instability. These classical approaches laid the groundwork for later analyses, yet they often view political culture as a somewhat deterministic outcome of structural conditions rather than a fluid and evolving process. More contemporary theories, such as those put forth by Inglehart and Welzel, emphasize the role of cultural values in democratization, arguing that post-materialist orientations foster greater political engagement and participatory governance (Inglehart, 1994). These perspectives highlight the adaptive and interactive nature of political culture, suggesting that it is not merely shaped by historical legacies but also by contemporary socio-political transformations.

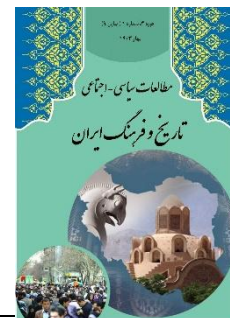
The evolution of political culture has been significantly influenced by modernization, globalization, and technological advancements, all of which have reshaped citizen-state relations. Traditional conceptualizations of political culture emphasized national identity, historical memory, and institutional trust as primary determinants of political behavior (Huntington, 1999). However, in the contemporary era, the rise of digital media, transnational political movements, and shifting demographic patterns have introduced new dimensions to political culture. The spread of misinformation and the increasing reliance on social media platforms have altered how political beliefs are formed and disseminated, often leading to heightened political polarization (Pennycook & Rand, 2021). Additionally,

identity politics and populism have emerged as influential forces that shape political culture, frequently exacerbating societal divisions and eroding democratic norms (Levitsky & Ziblatt, 2018). Scholars such as Fukuyama have argued that the erosion of shared civic values and the prioritization of group identity over national cohesion pose significant challenges to political stability (Fukuyama, 2018). Meanwhile, the increasing complexity of governance structures and the growing disconnect between political elites and the general populace have contributed to declining trust in institutions, a trend that has been observed across various democratic and authoritarian regimes (Dalton, 2004). These developments underscore the need for a more nuanced and context-specific understanding of political culture, one that takes into account the interplay between historical legacies and contemporary socio-political dynamics.

A central concern in the study of political culture is the identification of vulnerabilities that threaten its stability and functionality. Empirical research has highlighted several key factors that contribute to the erosion of political culture, including corruption, lack of civic education, and weak institutional accountability (Transparency International Corruption Perceptions Index, 2022). Corruption, in particular, has been identified as a critical factor that undermines trust in government and perpetuates a culture of cynicism and disengagement (Hibbing & Theiss-Morse, 2002). The prevalence of political misinformation further compounds these challenges by distorting public perceptions and undermining the integrity of democratic processes (O'Donnell, 2004). Moreover, the increasing polarization of political discourse has created an environment in which ideological divisions overshadow substantive policy debates, leading to governance paralysis and institutional gridlock (McCarty et al., 2016). Weak civic education exacerbates these vulnerabilities by limiting citizens' ability to critically engage with political issues and hold leaders accountable (Galston, 2001). Addressing these challenges requires a multifaceted approach that combines institutional reforms, public education initiatives, and efforts to foster greater civic engagement. Scholars have suggested that strengthening democratic institutions, promoting media literacy, and encouraging inclusive political participation are essential steps toward mitigating the risks associated with political culture vulnerabilities (Habermas, 1994).

The comparative analysis of classical and modern theories in political culture studies reveals significant methodological and theoretical shifts in the field. Classical approaches, with their emphasis on structural determinants, provide valuable insights into the foundational aspects of political culture but often lack the flexibility to account for rapid social and technological changes. In contrast, modern perspectives incorporate a broader range of variables, including digital media, transnational influences, and evolving social norms, offering a more dynamic and contextually relevant analysis. Theories of political participation, such as those advanced by Almond and Verba, continue to be relevant in understanding variations in civic engagement across different societies (Almond & Verba, 1972). However, contemporary scholars have expanded upon these ideas by exploring how digital activism, online political discourse, and networked movements shape political behavior in the modern era. Furthermore, theories of political trust and legitimacy have evolved to account for the growing disconnect between citizens and political institutions, emphasizing the role of transparency, responsiveness, and inclusivity in fostering a resilient political culture. By integrating insights from both classical and modern frameworks, researchers can develop a more comprehensive understanding of the factors that shape political culture and the mechanisms through which it can be strengthened or weakened.

In conclusion, political culture is a dynamic and multifaceted phenomenon that requires a holistic and interdisciplinary approach for its analysis. The study highlights the need to balance classical theoretical insights with modern empirical observations to fully grasp the complexities of political culture in contemporary societies. While traditional frameworks provide a strong foundation for understanding historical and structural influences, modern approaches offer valuable tools for analyzing the rapidly changing landscape of political engagement and institutional trust. The findings emphasize that addressing the vulnerabilities in political culture necessitates proactive measures, including strengthening democratic norms, promoting media literacy, and fostering inclusive political dialogue. As societies continue to evolve, the adaptability of political culture will play a crucial role in determining the stability and resilience of governance structures. Future research should further explore the intersections between technology, globalization, and political culture to develop more effective strategies for sustaining democratic engagement and institutional integrity. Through a multidimensional approach that integrates theoretical rigor with empirical analysis, scholars and policymakers can work towards fostering a political culture that is both participatory and resilient, ultimately contributing to the broader goal of democratic stability and social cohesion.

نظریه‌های کلاسیک و مدرن در آسیب شناسی فرهنگ سیاسی: یک بررسی تطبیقی

مریم فکور^۱، جلیل عزیزی^{۲*}، سید کورش سرورزاده^۳، بهبود خادمی^۴

۱. دانشجوی دکتری جامعه شناسی سیاسی، گروه علوم اجتماعی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران

۲. استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران

۳. استادیار گروه جامعه شناسی، واحد نیریز، دانشگاه آزاد اسلامی، نیریز، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: Azizi_research@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

فکور، مریم، عزیزی، جلیل، سرورزاده، سید کورش، و خادمی، بهبود. (۱۴۰۴). نظریه‌های کلاسیک و مدرن در آسیب شناسی فرهنگ سیاسی: یک بررسی تطبیقی. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۴(۳)، ۱-۲۰.

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

این پژوهش با هدف بررسی عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر فرهنگ سیاسی و شناسایی آسیب‌های احتمالی مرتبط با آن انجام شد. تمرکز اصلی بر تبیین چندبعدی این پدیده و تأثیرات آن بر رفتارهای سیاسی و تعاملات اجتماعی است. پژوهش مروری حاضر به شیوه تطبیقی-تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای است. گردآوری داده‌های این جستار با تکیه بر منابع کتابخانه‌ای، مقالات و بهره‌گیری از پایگاه‌های الکترونیکی معتبر انجام گرفته است و سپس نگارنده به روش توصیفی و تحلیلی، نظریه‌های کلاسیک و مدرن در آسیب شناسی فرهنگ سیاسی را تحلیل و واکاوی نموده است. نتایج نشان داد که فرهنگ سیاسی پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است که به‌طور مستقیم تحت تأثیر مؤلفه‌های مختلف اجتماعی و ساختاری قرار می‌گیرد. همچنین، فرهنگ سیاسی به‌عنوان مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها و نگرش‌های مشترک، نقش اساسی در شکل‌گیری رفتارهای سیاسی شهروندان و روابط آن‌ها با نهادهای حکومتی دارد. از سوی دیگر، آسیب‌هایی نظیر فرسایش اعتماد به نهادهای، قطبی‌سازی سیاسی، فساد، سیاست هویتی، اطلاعات نادرست، و ضعف آموزش مدنی می‌توانند ثبات سیاسی و انسجام اجتماعی را به خطر اندازند. فرهنگ سیاسی، پدیده‌ای پویا و تأثیرگذار در زندگی اجتماعی است که درک آن نیازمند رویکردی چندبعدی است. یافته‌ها تأکید دارند که نهادینه شدن مؤلفه‌های منفی در فرهنگ سیاسی جامعه، چالش‌های عمده‌ای را ایجاد کرده و ضرورت تقویت مؤلفه‌های مثبت، مانند اعتماد، آگاهی مدنی و گفت‌وگوی سازنده، به‌منظور افزایش ثبات و همبستگی اجتماعی را آشکار می‌کند.

کلیدواژگان: فرهنگ، سیاست، فرهنگ سیاسی، آسیب شناسی، مؤلفه‌های فرهنگ سیاسی

مقدمه

امروزه فرهنگ به‌عنوان یک پدیده‌ی کیفی و چندوجهی تعریف می‌شود که دربرگیرنده‌ی ارزش‌ها، تولیدات هنری، باورهای مذهبی و فلسفی، و همچنین تجلیات فکری، ذوقی و عاطفی است. این مجموعه نه تنها به‌عنوان میراث معنوی جوامع انسانی شناخته می‌شود، بلکه به‌عنوان عاملی کلیدی در تضمین پویایی و تداوم حیات اجتماعی نیز عمل می‌کند. فرهنگ در ابعاد متعددی ظهور می‌یابد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، فرهنگ سیاسی است. فرهنگ سیاسی، به‌عنوان بخشی از فرهنگ عمومی، شامل مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری است که در یک جامعه نسبت به سیاست و قدرت وجود دارد. این مفهوم نقش محوری در تعیین سطح مشارکت سیاسی، کیفیت تعاملات شهروندان با نهادهای حکومتی و ساختار کلی نظام سیاسی ایفا می‌کند. به عبارت دقیق‌تر، فرهنگ سیاسی را می‌توان به‌عنوان «شخصیت جمعی» یک جامعه در نظر گرفت که شیوه‌ی تعامل آن جامعه با مقوله‌ی قدرت و سیاست را شکل می‌دهد (Aqa'i Khaneh, Bargh et al., 2020).

فرهنگ سیاسی "یکی از موضوعات مهمی است که به دلیل اهمیتش، محققین علوم سیاسی و جامعه‌شناسی جهت تعیین رفتار مردم جامعه و ارتقاء و تعالی آن را مد نظر قرار داده‌اند. فرهنگ سیاسی یک جامعه نقش مهمی در ایجاد امنیت و ثبات فرهنگی و سیاسی، رفتار سیاسی مردم آن جامعه، رفتارهای حکومتی و همچنین مشروعیت حکومتش دارد (Qajari & Basiti, 2021).

مطالعات اخیر نشان می‌دهند که فرهنگ سیاسی به شدت با عوامل متعددی ارتباط داشته و این ارتباط و تاثیر بر روی مولفه‌های دیگری همچون مشارکت سیاسی، توسعه اجتماعی، دموکراسی، امنیت و ثبات فرهنگی - سیاسی و... هم تاثیر می‌گذارد و همانطوری که واسیلاچه (۲۰۲۱) بیان نموده است، نقش فرهنگ سیاسی در توسعه پر رنگ بوده و سطح بالای فرهنگ سیاسی ضمن کمک به توسعه سرمایه‌های اجتماعی، به بهبود وضعیت اجتماعی نیز کمک می‌نماید. البته این رابطه می‌تواند تحت تاثیر عواملی واسطه‌ای دیگری نظیر موقعیت جغرافیایی، جنسیت، سطح تحصیلات، استاندارد زندگی، طبقه اجتماعی - اقتصادی، رسانه‌های جمعی قرار داشته باشد (Vasilache, 2021).

از آنجایی که فرهنگ سیاسی در هر جامعه‌ای از جانب منابع مختلف تغذیه می‌گردد، از اینرو شرایط اجتماعی، تاریخی، جغرافیایی، اقلیمی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... هم در تکوین، رشد و درونی شدن این ویژگی‌ها تاثیرگذار هستند (فرخجسته، ۱۳۸۶: ۳۸۴). مطالعات معدودی در ایران نیز وجود دارد که نشان می‌دهد آفتها و خطراتی برای فرهنگ سیاسی وجود داشته و آن را تهدید می‌نمایند که می‌تواند ریشه داخلی و یا خارجی داشته باشند. بر اساس یکی از دیدگاه‌های موجود، فرهنگ سیاسی ایرانیان به طور کل ملغمه‌ای از سه فرهنگ: پیش از اسلام، اسلام و فرهنگ لیبرالی است که در آسیب‌شناسی این فرهنگ، رد پای دو ریشه اساسی تحت عناوین: استبداد که اساساً داخلی و دیگری استعمار که اساساً خارجی است، دیده می‌شود (Nejatpour et al., 2017).

لذا با توجه به اهمیت فرهنگ سیاسی و تبعات ناشی از ضعف آن در جوامع، به نظر می‌رسد که شناخت نقاط منفی، آسیب‌ها و چالش‌های تاثیرگذار بر فرهنگ سیاسی، اولین قدمی است که بایستی برداشته شود تا ضمن شناسایی و دسته‌بندی تهدیدها و آسیب‌های محتمل؛ راهکارهای مقابله با آن‌ها نیز مشخص شود. از اینرو بایستی توجه نمود که آسیب‌شناسی و دردشناسی، اول قدم درمان است و تا دردشناسی نکنیم، درمان کردن و مرهم کردن ممکن نمی‌گردد. لذا در این مطالعه سعی می‌گردد که با مرور بر مبانی نظری موجود، به این سوال اساسی پاسخ داده شود که چه عواملی تعیین‌کننده فرهنگ سیاسی بوده و آسیب‌های محتمل وارد شده به این فرهنگ چه می‌باشد، پاسخ‌های مناسبی ارائه گردد.

مبانی نظری

چیستی و تعریف فرهنگ سیاسی

مفهوم «فرهنگ سیاسی» از جمله انتزاعی ترین مفاهیم است و بدین دلیل، رایج تعریفی اجماعی و مورد و مورد قبول عام مشکل است. یکی از قدیمی ترین تعاریف، تعریف سیدنی وربا است که مفهوم فرهنگ سیاسی را این گونه تعریف می کند: «نظامی از باورهای تجربی، نمادهای عاطفی و ارزش هاست که موقعیتی را که کنش سیاسی در چارچوب آن رخ میدهد تعریف می کند. فرهنگ سیاسی، جهت گیری ذهنی به سیاست را مشخص می کند» (Pye & Verba, 1965) اما اگر بخواهیم فرهنگ سیاسی را بطور دقیق تعریف نمائیم، می توان به تعریف زیر اشاره نمائیم. آلموند و وربا، فرهنگ سیاسی را در کتاب فرهنگ مدنی چنین تعریف کرده اند: الگوهای جهت گیری، نسبت به موضوعات سیاسی، نظیر احزاب، دادگاهها، قانون اساسی و تاریخ دولت. جهت گیری به معنی داشتن استعداد و آمادگی، برای اقدام سیاسی است که عواملی نظیر سنت، خاطرات تاریخی، انگیزه ها، هنجارها، احساسات، عواطف و نمادها این اقدامات را تعیین می کنند. جهت گیریها را می توان به سه نوع شناختی، عاطفی و ارزشی تقسیم نمود (Almond & Verba, 1972, 1990). در میان صاحب نظران ایرانی نیز، محمد حسین پناهی در کتاب جامعه شناسی مشارکت سیاسی زنان، فرهنگ سیاسی را چنین تعریف می کند: «فرهنگ سیاسی عبارت است از ارزشها و باورهای سیاسی پاسخگویان، احساسات و ارزیابی آنها درباره نظام سیاسی موجود و نخبگان حاکم» (Panahi & Kordi, 2010). فرهنگ سیاسی الگوهای جهت گیری نسبت به موضوعات سیاسی نظیر احزاب، دادگاهها، قانون اساسی و دولت است. جهت گیری به معنی داشتن استعداد و آمادگی برای اقدام سیاسی است که عواملی نظیر سنت، خاطرات تاریخی، انگیزه ها، هنجارها، احساسات، عواطف و نمادها این اقدامات را تعیین می کنند.

سنتها و رویکردهای نظری فرهنگ سیاسی

تحولات تاریخی و نظری اخیر، موج جدیدی از علاقه به مطالعات فرهنگ سیاسی را برانگیخته است. این تحولات، پژوهشگران بسیاری را به بررسی ابعاد گوناگون فرهنگ سیاسی سوق داده و موجب شکل گیری پژوهشهای متعددی در این حوزه شده است. در این میان، مطالعات محققان آمریکایی با رویکردی علمی و مبتنی بر روشهای دقیق، تأثیر قابل توجهی بر این حوزه داشته و به غنای آن افزوده است. به طور کلی، می توان نظریات و رویکردهای موجود در مطالعات فرهنگ سیاسی را در دو سنت اصلی دسته بندی نمود. نخست، سنت روان شناسانه یا رفتارگرایی است که ریشه در اوایل قرن بیستم دارد و بر مطالعه ی عینی و کمی رفتارهای سیاسی افراد تأکید می کند. این رویکرد، با تمرکز بر رفتارهای قابل مشاهده و اندازه گیری، به دنبال کشف الگوها و روندهای رفتاری در حوزه سیاست است. در مقابل، سنت مردم شناسانه یا پسا رفتارگرایی قرار دارد که به نوعی در واکنش به محدودیت های رویکرد رفتارگرایانه شکل گرفته و به جنبه های تفسیری و کیفی فرهنگ سیاسی توجه دارد. این رویکرد هم، بر معانی فرهنگی، نمادها، گفتمانها و روایت هایی که در شکل گیری و تحول فرهنگ سیاسی نقش دارند، تمرکز می کند (Qaysari, 2002).

در این دو سنت، رویکرد و رهیافت های متعددی قابل شناسایی است:

جدول ۱

طبقه‌بندی سنت‌ها و رویکردهای مختلف به فرهنگ سیاسی

سنت	رویکرد و رهیافت	حوزه تمرکز
رفتارگرایانه (روان‌شناسانه)	یادگیری اجتماعی	ارزش‌ها و باورها، محیط فیزیکی و اجتماعی فرد، تغییرات نسلی، جامعه‌پذیری سیاسی
	منش اجتماعی	جامعه‌پذیری و یادگیریهای دوران کودکی در سه سطح فرهنگ عمومی، حیات سیاسی و نقش‌های فردی
	شناختی	ساخت معنایی شیوه‌های اندیشیدن افراد در سطح فردی و هنجارها در سطح جامعه
پسارفتارگرایانه (مردم‌شناسانه)	تفسیری	ابعاد نمادین سیاست همچون اسطوره و آیین‌ها
	نظریه فرهنگی	خرده فرهنگ‌ها و الگوهای رفتار که ناشی از تمایزات نوع‌شناسانه خرده گروه‌ها در جامعه است.
	گفتمانی	قدرت، زبان، سوژه‌ها و گفتمان محوری فرهنگ سیاسی.

جهت‌گیری‌ها و انواع فرهنگ سیاسی

اولین و مهم‌ترین الگوی فرهنگ سیاسی را آلموند و وربا در کتاب خود به نام «فرهنگ مدنی» ارائه نموده‌اند. مفهوم "جهت‌گیری" در این تعریف نقش کلیدی دارد. جهت‌گیری به جنبه‌های درونی شده موضوعات و روابط مربوط است و جهت‌گیری شامل:

۱- **جهت‌گیری شناختی**، دانش و عقاید فرد درباره نظام سیاسی، نقش‌های آن و مقامات اداره‌کننده این نقش‌ها، دروندادهایش و برونادهای نظام سیاسی.

۲- **جهت‌گیری احساسی**، یا رابطه احساسی و عاطفی با نظام سیاسی، نقش‌هایش، پرسنل یا کارمندان و مدیران اجرایی آن.

۳- **جهت‌گیری ارزیابانه**، قضاوت و اظهارنظر درباره مسایل سیاسی که نوعاً مستلزم ترکیب معیارها و استانداردهای ارزشی با دانش و احساسات است.

برطبق دیدگاه آن‌ها جهت‌گیری و انواع آن با موضوعات زیر در ارتباط قرار می‌گیرد:

۱- کل نظام سیاسی یا نظام سیاسی به عنوان یک کل، که شامل توسعه تاریخی، ابعاد، قدرت و ویژگی‌های قانونی آن است.

۲- شیوه‌های درونداد یا ورودی‌های نظام سیاسی یعنی نیروی موثر بر تصمیم‌گیری از قبیل احزاب سیاسی، گروه‌های فشار و رسانه‌های گروهی.

۳- فرایندهای برون‌داد یا خروجی‌ها، یعنی کار شعب قانون‌گذاری، مجریه و قضائیه یا تصمیم‌گیری‌های حاکمیت و نظام سیاسی.

۴- خود شخص یا وجود فرد، یعنی ارزیابی شخص از اینکه چه نقشی را در حیطه سیاسی می‌تواند بازی کند

نگارندگان با توجه به این موضوعات چهارگانه و جهت‌گیری افراد به این موضوعات، سه نوع فرهنگ سیاسی را مطرح می‌کنند که

در ادامه نشان داده شده است (Almond & Verba, 1972):

جدول ۲

انواع فرهنگ سیاسی

انواع فرهنگ سیاسی	نظام به عنوان یک موضوع کلی	ورودی‌های نظام سیاسی	خروجی نظام سیاسی	خود به عنوان یک کنشگر فعال
ناقص	-	-	-	-
تبعی	۱	-	۱	-
مشارکتی	۱	۱	۱	۱

مطابق با الگوی ارائه شده توسط آلموند و وربا، می‌توان سطوح مختلفی از فرهنگ سیاسی را در جوامع گوناگون مشاهده کرد. در جوامع سنتی و ساده، که در آن‌ها تخصص‌گرایی اندک و ساختارهای اجتماعی سنتی غالب هستند، نوعی فرهنگ سیاسی محدود یا ناقص شکل می‌گیرد. در این جوامع، افراد درگیر نقش‌های چندگانه در حوزه‌های مختلف از جمله سیاست، اقتصاد و مذهب هستند و به همین دلیل، آگاهی محدودی نسبت به نظام سیاسی حاکم دارند. این افراد عموماً درکی کلی از نظام سیاسی به عنوان یک کلیت دارند، اما از جزئیات عملکرد آن و به ویژه از نقش و جایگاه خود در این نظام، آگاهی چندانی ندارند. در سطح بعدی، فرهنگ سیاسی تبعی قرار می‌گیرد. در این نوع فرهنگ، افراد نسبت به نظام سیاسی و پیامدهای آن واکنش نشان می‌دهند، اما درک روشنی از فرایندهای سیاسی و چگونگی تأثیرگذاری بر آن‌ها ندارند. در فرهنگ سیاسی تبعی، افراد ممکن است احساسات مثبت یا منفی نسبت به نظام سیاسی داشته باشند و عملکرد آن را ارزیابی کنند، اما این ارتباط عمدتاً یک‌سویه و از بالا به پایین است و امکان مشارکت فعالانه و مؤثر شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری محدود است. در بالاترین سطح، فرهنگ سیاسی مشارکتی قرار دارد. در این نوع فرهنگ، افراد درک جامعی از تمامی ابعاد نظام سیاسی، از جمله ساختار، ورودی‌ها (مطالبات و خواسته‌های مردم)، خروجی‌ها (سیاست‌ها و تصمیمات) و مهم‌تر از همه، نقش خود به عنوان یک شهروند فعال و مؤثر دارند. این افراد به طور فعال در امور سیاسی مشارکت می‌کنند، از حقوق و وظایف شهروندی خود آگاه هستند و تلاش می‌کنند تا در شکل‌دهی به سرنوشت سیاسی جامعه خود نقش ایفا کنند. این نوع فرهنگ سیاسی معمولاً در جوامع پیشرفته و توسعه‌یافته مشاهده می‌شود که در آن‌ها سطح مشارکت شهروندان در تمامی عرصه‌های زندگی اجتماعی و سیاسی بسیار بالاست (Almond & Verba, 1972).

مطالعات حوزه فرهنگ سیاسی

در یک جمع‌بندی کلی مطالعات حوزه فرهنگ سیاسی را عموماً به دو دسته اصلی مطالعات مبتنی بر سنت «وبر» و دیگری مطالعات مبتنی بر سنت «مارکس» تقسیم می‌کنند. اساساً سنت وبر به فرهنگ به عنوان یک عامل مستقل و تأثیرگذار بر رفتارهای سیاسی و اقتصادی می‌نگرد. در این دیدگاه، فرهنگ به عنوان یک عامل علیتی در شکل‌گیری و تغییر ساختارهای اجتماعی و سیاسی در نظر گرفته می‌شود. از مهمترین نظریه پردازان سنت وبر می‌توان فوکویاما، هانتینگتون، پوتنام و بسیاری از نظریه پردازان قدیمی تر این حوزه مانند لوسین پای و آلموند و وربا اشاره نمود. در مقابل، سنت مارکس بر نقش زیرساخت‌های اقتصادی، به ویژه نظام سرمایه‌داری، در شکل‌گیری فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی تأکید می‌کند (Inglehart, 1994; Inglehart & Welzel, 2005, 2010).

روش‌شناسی پژوهش

در این مطالعه برای یافتن پاسخ‌های مناسب به سوالات تحقیق و بررسی موضوع مقاله از روش مروری ساده استفاده می‌شود که طی آن داده‌های مورد نظر با استناد به رویکرد کتابخانه‌ای-اسنادی و استفاده از ابزار فیش برداری جمع‌آوری شده و نهایتاً به شکل توصیفی-تحلیلی ارائه می‌شود.

یافته‌ها

عوامل و مولفه‌های تعیین‌کننده فرهنگ سیاسی و آسیب‌های احتمالی

رهیافتهای متفاوت علمی، رفتارهای سیاسی انسانها و نوع نظام سیاسی جوامع انسانی را تفسیر و تبیین نموده است و هرکدام از افق فکری و علمی خاص، به بخشی از علل و زمینه‌های شکل‌گیری و یا تغییر رفتار و تعامل سیاسی توجه نموده و نشان می‌دهند که چگونه یک رفتار سیاسی شکل گرفته و نوع خاصی از تعاملات سیاسی، نظام سیاسی خاصی را به وجود می‌آورند (Mohebi, 2006). در یک طبقه‌بندی کلی، این رهیافتهای می‌توانیم از جنبه‌های بسیار کلیدی، در سه گروه اصلی زیر مورد بررسی قرار دهیم و ضمن تعیین مولفه‌های تعیین فرهنگ سیاسی، آسیب‌ها و چالش‌های پدید آمده از عوامل مختلف را مورد بررسی قرار دهیم.

اصول پارادایمی حاکم و فرهنگ سیاسی

الف- دیدگاه ساختی کارکردی: تالکوت پارسونز، از نظریه‌پردازان برجسته این مکتب، با تأکید بر نظریه کنش، فرهنگ را به عنوان عاملی اساسی در انسجام عناصر مختلف دنیای اجتماعی معرفی می‌کند. از دیدگاه او، هر نظام اجتماعی از مجموعه‌ای از عناصر مرتبط تشکیل شده که هر کدام نقشی خاص ایفا می‌کنند. این نقش‌ها مبتنی بر پایگاه اجتماعی افراد و گروه‌ها و همچنین ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند. آلموند و وربا با پذیرش تقسیم‌بندی سه گانه پارسونز از فرهنگ به ایستارهای شناختی، عاطفی و ارزشی، جهت‌گیری فرد در قبال نظام سیاسی را شامل سه جزء: جهت‌گیری شناختی (اطلاع از نظام سیاسی)، جهت‌گیری نفسانی (احساس وابستگی یا طرد نسبت به موضوعات سیاسی) و جهت‌گیری ارزشی (قضاوت در مورد موضوعات سیاسی) می‌دانند (Al-Ghafur, 1996).

ب- دیدگاه مارکسیستی و نئومارکسیستی: در این مکتب، کارل مارکس که یکی از مهمترین نظریه‌پردازان آن است، فرهنگ سیاسی را روبنایی می‌داند که بر پایه اقتصاد قرار دارد. از نظر او، روابط اقتصادی تعیین‌کننده فرهنگ و ایدئولوژی هستند و طبقات حاکم تلاش می‌کنند ارزش‌ها و هنجارهای خود را به جامعه تحمیل کنند و فرهنگ سیاسی را دچار آسیب و یا انحطاط نماید. فرهنگ سیاسی، نه محصول تاریخ جامعه، بلکه نتیجه رفتار آگاهانه طبقه سلطه‌گر برای مشروعیت بخشیدن به قدرت خود است (Khabiri, 1999). یورگن هابرماس، از دیگر نظریه‌پردازان نئومارکسیست، وزن بیشتری به فرهنگ می‌دهد و معتقد است رقابت سیاسی برای منابع کمیاب "معنا"، شکاف بین فرهنگ و سیاست را تنگ‌تر کرده است (Habermas, 1994). او بر قدرت فرهنگ در تغییر سیاست‌های خشک و متحجر تأکید دارد و مفهوم "حوزه عمومی" را به عنوان عرصه‌ای برای مشارکت باز و علنی افراد در مباحث سیاسی مطرح می‌کند (Hastie, 2007).

پ- دیدگاه روانشناسی اجتماعی: این دیدگاه بر بررسی رفتار و کنش فرد در جمع تمرکز دارد، در حالی که جامعه‌شناسی به بررسی رفتار گروه‌های اجتماعی می‌پردازد. کورت لوین، از پیشگامان روانشناسی اجتماعی، با طرح نظریه میدانی، رفتار فرد را حاصل تعامل او با محیط (جامعه) می‌داند. این محیط یا میدان روانی، متأثر از رویدادها و تجربیات دوران کودکی و رویدادهای حال و آینده است. نگرش سیاسی-اجتماعی نوگرا، به عنوان یکی از مفاهیم مهم در این حوزه، به بررسی دیدگاه‌ها و باورهای کلی افراد در مورد موضوعات سیاسی-اجتماعی می‌پردازد (Hastie, 2007).

ت- رویکرد فرامادی: رونالد اینگلهارت با پژوهش خود با عنوان "رنسانس فرهنگ سیاسی"، رویکرد جدیدی به فرهنگ سیاسی ارائه داد و بر لزوم توجه بیشتر به متغیرهای فرهنگی در تحلیل‌های اجتماعی تأکید نمود. او با معرفی شاخص‌هایی مانند رضایت از زندگی،

اعتماد بین افراد و نفی تغییر انقلابی، نشان داد که فرهنگ سیاسی نه تنها بر توسعه اقتصادی، بلکه بر استقرار دموکراسی نیز تأثیرگذار است (Iman & Bostani, 2003).

روند تحول تاریخی و فرهنگ سیاسی:

بر اساس روند تحول تاریخی، فرهنگ سیاسی را در دو سنت روان‌شناسانه و مردم‌شناسانه که هر کدام چند رهیافت پژوهشی را در خود دارند، می‌توان بررسی نمود. این رهیافت‌ها هر یک در بر گیرنده چند دیدگاه مهم است که مطابق گرایش و سلیقه برخی از پژوهشگران سامان یافته است (Qaysari, 2002) که در ادامه بدان‌ها خواهیم پرداخت.

الف-سنت روان‌شناسانه و فرهنگ سیاسی: پیدایش مفهوم فرهنگ سیاسی در علوم سیاسی و اجتماعی، مدیون پژوهش‌های روان‌شناسانه (رفتارگرایانه) پژوهشگرانی چون گابریل آلموند و سیدنی وربا و همکارانشان بود. هدف این پژوهش‌ها، گشودن سطحی جدید از تحلیل در مطالعه رفتار سیاسی انسان از طریق توجه به نگرش‌ها، باورها و اعتقادات سیاسی و تأثیر آن‌ها در رفتار سیاسی بود. در سنت روان‌شناسانه چند رهیافت مهم قابل بررسی است که پاره‌ای از مهمترین آن‌ها عبارتند از:

۱- رویکرد یادگیری اجتماعی

۲- رویکرد منش اجتماعی

ب-سنت مردم‌شناسانه و فرهنگ سیاسی

سنت مردم‌شناسانه در مطالعات فرهنگ سیاسی، با تأکید بر جنبه‌های کیفی و تفسیری، به دنبال درک عمیق‌تر پدیده‌های سیاسی از طریق بررسی معانی، نمادها و گفتمان‌های موجود در جامعه است. این سنت در مقابل رویکرد رفتارگرایانه که بیشتر بر رفتارهای قابل مشاهده و اندازه‌گیری تأکید داشت، شکل گرفت. در سنت مردم‌شناسانه چند رهیافت مهم قابل بررسی است که مهمترین آن‌ها عبارتند از:

۱- رویکرد تفسیری

۲- رویکرد گفتمانی

این دو رویکرد در سنت مردم‌شناسانه، با تأکید بر جنبه‌های فرهنگی، معنایی و تفسیری، دیدگاه‌های مهمی را در مورد چگونگی شکل‌گیری و تأثیر فرهنگ بر سیاست ارائه می‌دهند. این رویکردها نشان می‌دهند که فرهنگ سیاسی نه تنها مجموعه‌ای از نگرش‌ها و باورها، بلکه مجموعه‌ای از معانی، نمادها و گفتمان‌هایی است که در تعاملات اجتماعی شکل می‌گیرند و بر رفتار سیاسی تأثیر می‌گذارند.

جایگاه فرهنگ در جامعه شناسی سیاسی:

با توجه به جایگاه فرهنگ در دیدگاه‌های جامعه‌شناسان سیاسی، رهیافت‌های مربوط به فرهنگ سیاسی را می‌توان به دو دسته عمده دیدگاه‌های نظم‌گرا و دیدگاه‌های تضادگرا طبقه‌بندی نمود که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرند.

الف- فرهنگ سیاسی در دیدگاه نظم‌گرا:

در دیدگاه نظم‌گرای، رهیافت‌های کارکردگرایی نقشی در خور توجه در تدوین تئوریهای فرهنگ سیاسی ایفا کرده‌اند. به ویژه به این دلیل که دیدگاه‌های کارکردگرایی ساختاری تالکوت پارسونز در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ به جریان اصلی نظریه‌های جامعه‌شناسی تبدیل شده بود. لذا جامعه‌شناسانی که در چارچوب مکتب نظم که به ارائه دیدگاه‌های خود در مورد فرهنگ سیاسی مبادرت نموده‌اند از تفکرات پارسونز و سپس ماکس وبر در خصوص فرهنگ و جایگاه آن در نظام اجتماعی و نظام کنش متاثر شده‌اند.

۱- رهیافت ساختی - کارکردی^۱

-فرهنگ مدنی^۲ آلموند و وربا

آلموند و وربا در کتاب فرهنگ مدنی خود معتقدند که فرهنگ سیاسی به نظام سیاسی‌ای اشاره می‌کند که درشناختها، احساسات و ارزیابی مردم درونی شده باشد (Almond & Verba, 1963). از منظر نگارندگان: "فرهنگ مدنی یک فرهنگ مدرن نیست، بلکه امتزاجی از فرهنگ سنتی و مدرن است" آنان ضمن پذیرش تأثیر نظام سیاسی بر فرهنگ سیاسی بیان می‌کنند: "بدون رد اهمیت نظام سیاسی بعنوان منبع جهت‌گیریهای فردی نسبت به نظام سیاسی، کوشش می‌شود که به جستجوی تعدادی از منابع غیر سیاسی (اجتماعی) که روی حاکمیت تأثیردارند، بپردازیم" پس در این رابطه از نقش جنسیت، میزان تحصیلات، نرخ با سواد، مشارکت در نهادهای مدنی، مذهب، سن، قومیت، طبقات اجتماعی، محل و منطقه تولد و سکونت نام می‌برند (Almond & Verba, 1963).

-فرهنگ سیاسی جدید اینگلهارد

اینگلهارت (۱۹۸۸) در مطالعه‌ای با عنوان رنسانس فرهنگ سیاسی، بحث فرهنگ سیاسی جدید را مطرح می‌کند. به زعم وی مطالعه فرهنگ سیاسی براین فرض استوار است که تفاوت‌های فرهنگی به طور مستقل و پایدار وجود دارند و می‌توانند پیامدهای سیاسی مهمی را در برداشته باشند. از منظر وی نیز بقای نهادهای دموکراتیک وابسته به فرهنگ سیاسی مدنی است (Inglehart, 1994). بنابراین ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی مردم تأثیر اصلی بر بود یا نبود نهادهای دموکراتیک دارد. دیدگاه اینگلهارت بر تأثیر متقابل عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در شکل‌دهی به فرهنگ سیاسی جوامع و رفتارهای سیاسی افراد تأکید دارد که تضعیف پاره‌ای از آنها نیز می‌تواند چالش و آسیب‌های متعددی را برای جامعه ایجاد نماید.

۲- رهیافت ساختی - تفسیری

-رویکرد ساختاری - شناختی مایکل گراس

مایکل گراس و استفن شیلتون از جمله پژوهشگرانی هستند که در چارچوب رویکرد شناختی به تحلیل فرهنگ سیاسی پرداخته‌اند. گراس بر انگیزه‌های فردی در پابندی به هنجارهای اجتماعی و پیشبرد دموکراسی تأکید می‌کند (Qaysari, 2002). شیلتون نیز با تمایز بین محتوا و ساختار فرهنگ سیاسی، امکان مقایسه تطبیقی بین فرهنگ‌های مختلف را فراهم می‌آورد. وی پیشنهاد می‌کند که ابتدا ساختارها را به صورت مقایسه‌ای تحلیل کرده و سپس محتواها را با استفاده از روش‌های شناختی پیازه اندازه‌گیری کنیم. به اعتقاد شیلتون، این رویکرد قابلیت بالایی برای آزمون فرضیه‌ها و تحلیل وقایع سیاسی دارد (Chilton, 1991). در این دیدگاه، تغییر فرهنگ سیاسی تابع مراحل رشد شناختی افراد و درک آنها از منافع شخصی در مشارکت سیاسی است (Qaysari, 2002).

- فرهنگ سیاسی و نمادگرایی سیاسی^۳

در این نظریه هم آنچه به عنوان فرهنگ سیاسی تلقی می‌شود در واقع نگرش نسبت به نمادهای سیاسی است. این نمادها از یک سو مشروعیت‌دهنده به نظام سیاسی هستند و از سوی دیگر در خدمت منافع نخبگان و موقعیت‌شان می‌باشند (Qaysari, 2002). لاول دیتمر معتقد است نخبگان سیاسی نمادهای سیاسی را دستکاری می‌کنند در حالیکه توده‌ها آنها را تفسیر می‌کنند و بر اساس این تفسیر با آن همراهی یا مخالفت می‌کنند (Dittmer, 1977).

¹ Structural-Functional Approach

² Civic Culture Theory

³ Political Culture and Political Symbolism Theory

در این رهیافت، اسطوره‌ها نیز به مثابه نمادها بر رفتارسیاسی اثر می‌گذارند. اسطوره‌ها در نقش حافظ سنت‌ها و مناسک و جامعه پذیری جوانان نقش آفرینی می‌کنند. تغییر فرهنگ سیاسی در این رهیافت با تأکید بر تغییر پذیری نمادها مورد تبیین قرار می‌گیرد (Dittmer, 1977)، پس دستکاری در ارائه تفسیرهای جدید از نمادها توسط نخبگان که به ایجاد الگوهای رفتار سیاسی جدید می‌انجامد، تغییر فرهنگ سیاسی را به همراه دارد. بنابراین در این نظریه تحول فرهنگ سیاسی پیش از آنکه نتیجه عوامل اقتصادی و اجتماعی باشد ناشی از عملکرد نخبگان سیاسی است که نشانگر اهمیت نخبگان سیاسی و نقش‌های آنان است.

– تفاوت‌های فرهنگی هانتینگتون

هانتینگتون با بررسی علل و سرشت گذارهای دموکراتیک و دورنمای پایداری دموکراسی‌های نوظهور، به این نتیجه رسید که امواج قبلی دموکراسی‌سازی به دلیل کاستی‌های گوناگون، با موج معکوس و بازگشت به اقتدارگرایی مواجه شده‌اند. وی ضمن توجه به عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، بر نقش ارزش‌های فرهنگی در دموکراسی‌سازی و پایداری نهادهای دموکراتیک تأکید نموده است (Huntington, 1999). هانتینگتون به نقش دین و مذهب در دگرگونی فرهنگ سیاسی کشورها اهمیت زیادی می‌داد. او معتقد بود که شکست لیبرال دموکراسی در دستیابی به قدرت در کشورهای اسلامی به سرشت فرهنگ اسلامی بازمی‌گردد که مفاهیم لیبرال دموکراسی غربی را برنمی‌تابد. او همچنین به نقش رسانه‌ها در تقویت احساسات اسلامی در کشورهایی مانند ترکیه و تأثیر تجربه ترک‌های خارج‌نشین در تقویت اسلام‌گرایی در داخل ترکیه اشاره نموده است (Huntington, 1994).

– توسعه انسانی اینگلهارت و ولزل

از دهه ۱۹۸۰، اینگلهارت و همکارانش پیمایش ارزش‌های جهانی را برای بررسی تغییرات فرهنگی، به ویژه در فرهنگ سیاسی، در چندین موج انجام داده‌اند. در یکی از این مطالعات، اینگلهارت و ولزل، تغییر فرهنگی را در دو مرحله صنعتی شدن و پسا صنعتی بررسی می‌کنند. در مرحله صنعتی شدن، بوروکراتیزاسیون و سکولاریزاسیون در جوامع افزایش می‌یابد، در حالی که در مرحله پسا صنعتی، ارزش‌هایی مانند فردگرایی و کیفیت زندگی اهمیت پیدا کرده و تقاضا برای دموکراسی بیشتر می‌شود، لذا گذار به جامعه پسا صنعتی با تأکید بر ارزش‌های فردگرایی و کیفیت زندگی، تقاضای گسترده‌ای برای دموکراسی به وجود می‌آورد (Inglehart & Welzel, 2010).

ب- فرهنگ سیاسی در دیدگاه تضاد گرا:

در متقدمان تضادگرایی کم توجهی به نقش فرهنگ (سیاسی) در تبیین تحولات سیاسی، موجب شد این رویکرد فاقد ارائه نظریه خاصی در این زمینه باشد، ولی نسل‌های بعدی این نحله فکری بر اهمیت بررسی این مفهوم در تجزیه و تحلیل‌های سیاسی اذعان نمودند. پس بطور کلی در این رهیافت سه نظریه، برحسب زمان ارائه نظریه و درجه اهمیت فرهنگ در دستگاه نظری آنان می‌توان یافت (Panahi, 2007; 2010; Panahi & Kordi, 2010).

– هژمونی و فرهنگ سیاسی گرامشی

آنتونیو گرامشی با تکیه بر آثار نخستین مارکس که دارای جنبه‌های هگلی قوی هستند، بر نقش هژمونی فرهنگی و اخلاقی در بقای سرمایه داری تأکید کرد. به همین دلیل، نوربرتو بابیو در مقاله‌ای مشهور، گرامشی را نظریه پرداز «روبن» نامید (Bellamy, 2013). مفهوم فرهنگ سیاسی در دیدگاه گرامشی در چارچوب نظریه جامعه مدنی وی قابل بررسی است. در این دیدگاه جامعه مدنی ایجاد کننده وفاق می‌باشد که در اندیشه او به مثابه خاک ریز دژ دولت لیبرال است. این مفهوم شبیه واژه فرهنگ سیاسی تبعی آلموند و وربا عمل می‌کند که آنان با وجود تأثیرپذیری از این اندیشمند با آن مخالفت می‌کنند. گرامشی در نوشته‌های خویش از نابودی مرز بین جامعه مدنی و سیاست بحث نمود، به طوری که معتقد بود جامعه مدنی که سازماندهی حزبی و سازمانهای سیاسی را انجام می‌دهد، تحت تأثیر قدرت سیاسی حاکم

قرار داشته و موجب تضعیف اثرات سازمانهای سیاسی و حوزه قدرت و سیاست می‌گردد (Riley & Fernandez, 2006). وی معتقد بود که می‌توان از طریق فرهنگ سیاسی هژمونی دولت را ارتقا داد و به این وسیله ذهنیت بازیگران راکنترل نمود (Mosallanejad, 2007, 2008). بنابراین فرهنگ سیاسی عامل اثرگذاری در هژمونی طبقه حاکم سرمایه دار بر جامعه است.

-حوزه عمومی و فرهنگ سیاسی هابرماس:

هابرماس مولفه‌های فرهنگ سیاسی را در چارچوب نظریه تحلیل ساختار حوزه عمومی مطرح می‌کند. توضیح هابرماس از حوزه عمومی بورژوازی غربی نقاط بسیار مشترکی با مفهوم فرهنگ سیاسی نظریه‌نوسازی پارسونز در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ دارد، بطوری که در هر دو نظریه فرهنگ سیاسی نه صرفاً سیاسی و نه فقط فرهنگی است در عین حال دارای هر دو مفهوم سیاسی - فرهنگی می‌باشد (Somers, 1995). هابرماس ابزار حوزه عمومی را امروز بسیار متنوع و وسیع بر می‌شمارد از جمله آن‌ها رشد تکنولوژی و علم، ابزار و امکانات پراکنش ارتباطات است. وی از جمله ابزارهای ارتباطی به روزنامه‌ها، نشریات، رادیو و تلویزیون، سینما و ویدئو، ماهواره‌ها و شبکه‌های اینترنت به عنوان مهمترین آن‌ها در حوزه عمومی اشاره کرد (Nozari, 2007).

-فرهنگ سیاسی مقاومت و مخالفت جان فورد

جان فورد در مطالعه‌ای با بررسی تطبیقی انقلاب‌های ایران، نیکاراگوئه، مکزیک و کوبا، گونه‌ای از فرهنگ سیاسی را شناسایی نمود و برای اولین بار مفهوم «فرهنگ‌های سیاسی مقاومت و مخالفت» را مطرح نمود (Selbin, 2006). فورد در تبیین تأثیر فرهنگ بر فرایندهای انقلابی از مفهوم فرهنگ سیاسی استفاده می‌کند. وی در تعریف این واژه بیان می‌کند: "منظور من از فرهنگ سیاسی راه و روشهای چند صدایی و بالقوه رادیکال درک شرایط جامعه است که در برخی زمانها، گروههای متعددی در جامعه آن‌ها را برگزیده و به توصیف و فهم تحولات سیاسی - اقتصادی می‌پردازند که زندگی آن‌ها را در برگرفته است" (Foran, 2005b). وی اضافه می‌کند برای اینکه بعد آرمانی کارگزاران انسانی در جامعه تحقق یابد، باید فرهنگ سیاسی مخالفت و مقاومت تبلور پیدا کند (Foran, 2005a).

فورد پنج عامل را برای تبیین انقلاب‌های اجتماعی کشورهای در حال توسعه برشمرده است که به ترتیب عبارتند از: (۱) توسعه وابسته، (۲) حکومت سرکوبگر انحصارگرا و متکی به شخص، (۳) شکل‌گیری فرهنگ سیاسی مقاومت و بحران انقلابی، (۴) رکود اقتصادی، و (۵) ارتباط با نظام جهانی.

آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی

اصولاً فرهنگ سیاسی به‌عنوان مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها و نگرش‌های مشترک در یک جامعه، نقش کلیدی در شکل‌گیری رفتارهای سیاسی و تعاملات شهروندان با نهادهای حکومتی ایفا می‌کند. با این حال، زمانی که مولفه‌های آسیب‌زایی در فرهنگ سیاسی یک جامعه آشکار و یا نهادینه می‌شوند، می‌توانند به‌طور جدی ثبات سیاسی و انسجام اجتماعی را تهدید نموده و فرهنگ سیاسی را با چالشهای متعددی مواجه نماید. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان این مولفه‌ها و این آسیب‌ها را به شرح زیر ارایه نمود:

منبع	مولفه/عامل	توضیحات
International Transparency Corruption Perceptions Index, 2022)	فساد و پارتی‌بازی	فساد و پارتی‌بازی باعث ناکارآمدی، نابرابری و کاهش پاسخگویی در سیستم‌های سیاسی می‌شود.
(Hibbing & Theiss-Morse, 2002)	بدبینی سیاسی	بدبینی سیاسی باعث کاهش مشارکت مدنی و فاصله‌گیری شهروندان از فرآیندهای دموکراتیک می‌شود.
(Pennycook & Rand, 2021)	اطلاعات نادرست	انتشار اطلاعات نادرست و تبلیغات، تصمیم‌گیری آگاهانه را تضعیف کرده و اعتماد به رسانه‌ها و نهادها را کاهش می‌دهد.
(Levitsky & Ziblatt, 2018)	اقتدارگرایی	حرکت به سمت اقتدارگرایی باعث تمرکز قدرت، سرکوب مخالفان و تضعیف نظام نظارتی می‌شود.
(Fukuyama, 2018)	سیاست هویتی	اولویت‌دادن به هویت گروهی بر منافع جمعی، باعث تشدید شکاف‌های اجتماعی و تضعیف انسجام ملی می‌شود.
(McCarty et al., 2016)	قطبی‌سازی سیاسی	افزایش قطبی‌سازی باعث بن‌بست در تصمیم‌گیری و تشدید تنش‌های اجتماعی-سیاسی می‌شود.
(Mudde, 2007)	ظهور پوپولیسم	جنبش‌های پوپولیستی با سوءاستفاده از شکاف‌های اجتماعی، هنجارهای دموکراتیک را تضعیف می‌کنند.
(Kitschelt & Wilkinson, 2007)	وابسته‌گرایی	وابستگی‌گرایی با تضعیف شایسته‌سالاری و تشویق فساد، نابرابری را تداوم می‌بخشد.
(Putnam, 2007)	عدم تحمل و تبعیض	نگرش‌ها و اقدامات تبعیض‌آمیز باعث ایجاد شکاف‌های اجتماعی، حاشیه‌نشینی گروه‌ها و تضعیف انسجام اجتماعی می‌شود.
(O'Donnell, 2004)	ضعف حاکمیت قانون	اجرای ناسازگار قوانین و عدم پاسخگویی قانونی، منجر به حکمرانی خودسرانه، نقض حقوق بشر و فقدان عدالت می‌شود.
(Dalton, 2004)	فرسایش اعتماد به نهادها و رهبران سیاسی	کاهش اعتماد عمومی به نهادها و رهبران سیاسی منجر به بی‌تفاوتی سیاسی و کاهش مشارکت می‌شود.
(Galston, 2001)	کم‌بود آموزش مدنی	نبود آموزش مدنی کافی باعث شکل‌گیری جامعه‌ای ناآگاه می‌شود که مستعد دستکاری بوده و توانایی کمتری برای پاسخگو نگه‌داشتن رهبران دارد.

مقایسه تئوری‌های کلاسیک و مدرن در آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی

آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی یکی از موضوعات مهم در علوم سیاسی و جامعه‌شناسی سیاسی است که به تحلیل و بررسی نقاط ضعف، ناهنجاری‌ها و مشکلات موجود در فرهنگ سیاسی جوامع می‌پردازد. در این زمینه، تئوری‌های کلاسیک و مدرن دیدگاه‌های متنوعی ارائه داده‌اند. در ادامه، برخی از این تئوری‌ها معرفی و توضیح داده می‌شوند:

۱. تئوری‌های کلاسیک در آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی

دیدگاه جامعه‌شناختی کلاسیک (ماکس وبر و امیل دورکیم)

ماکس وبر: وبر بر نقش سنت‌ها، باورها و ارزش‌های فرهنگی در شکل‌دهی به فرهنگ سیاسی تأکید داشت. او معتقد بود که جوامع سنتی ممکن است به دلیل سلطه ارزش‌های سنتی، توانایی پذیرش تغییرات سیاسی مدرن را نداشته باشند.

امیل دورکیم: دورکیم بر اهمیت انسجام اجتماعی و نقش هنجارهای مشترک در ایجاد ثبات در فرهنگ سیاسی تأکید می‌کرد. او ضعف در همبستگی اجتماعی را عامل اصلی بحران‌های سیاسی می‌دانست.

دیدگاه مارکسیستی: مارکس فرهنگ سیاسی را انعکاسی از زیربنای اقتصادی جامعه می‌دانست. او باور داشت که سلطه ایدئولوژی طبقه حاکم می‌تواند باعث نهادینه شدن فرهنگ سیاسی ناسالم و سرکوبگر در جوامع طبقاتی شود.

نظریه‌نخبگان (پاره‌تو و موسکا): این نظریه‌پردازان اعتقاد داشتند که فرهنگ سیاسی به طور طبیعی توسط نخبگان سیاسی و اقتصادی جامعه کنترل می‌شود و فساد یا ناکارآمدی در میان نخبگان می‌تواند به آسیب‌های جدی در فرهنگ سیاسی منجر شود.

۲. تئوری‌های مدرن در آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی

تئوری فرهنگ مدنی (آلموند و وربا): آلموند و وربا فرهنگ سیاسی را به سه نوع اصلی تقسیم‌بندی کردند:

فرهنگ تابع: مردم نقش منفعل در سیاست دارند و به تصمیمات نخبگان اعتماد می‌کنند.

فرهنگ مشارکتی: مردم به طور فعال در سیاست شرکت می‌کنند و خواهان تغییر هستند.

فرهنگ بی‌تفاوت: مردم نسبت به سیاست بی‌اعتنا هستند.

آسیب‌شناسی این تئوری تأکید دارد که تعادل بین این سه نوع فرهنگ برای پایداری نظام‌های دموکراتیک ضروری است.

نظریه سرمایه اجتماعی (پاتنام): پاتنام تأکید می‌کند که کاهش سرمایه اجتماعی، از جمله اعتماد و شبکه‌های مدنی، می‌تواند به

زوال فرهنگ سیاسی و افزایش ناهنجاری‌های سیاسی منجر شود.

نظریه‌نوسازی (اینکلس و اسمیت): این نظریه‌پردازان بر اهمیت سازگاری فرهنگ سیاسی با الزامات مدرن‌سازی تأکید دارند. عدم

انطباق ارزش‌ها و باورهای سنتی با نیازهای جامعه مدرن می‌تواند منجر به تضادهای فرهنگی و بحران سیاسی شود.

نظریه پسااستعمار (ادوارد سعید و اشکال دیگر): این نظریه‌ها بر اثرات مخرب استعمار و تحمیل فرهنگ غربی بر جوامع

مستعمره تأکید دارند. به عقیده این نظریه‌پردازان، چنین فرآیندهایی باعث ایجاد بحران هویت و تضعیف فرهنگ سیاسی بومی شده است.

- دیدگاه‌های روان‌شناسی سیاسی

تئوری یادگیری اجتماعی: باورها و رفتارهای سیاسی ناسالم می‌توانند از طریق یادگیری و اجتماعی‌شدن انتقال یابند.

رویکرد شناختی: اشتباهات در درک و تفسیر مسائل سیاسی ممکن است منجر به تصمیم‌گیری‌های اشتباه و بحران‌های فرهنگی

شود.

عناصر کلیدی آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی

نبود مشارکت مردمی: ضعف در فرهنگ مشارکتی می‌تواند باعث افزایش نابرابری سیاسی و کاهش مشروعیت نظام‌ها شود.

قطبی‌شدگی سیاسی: فرهنگ سیاسی متکی بر دوگانگی‌های شدید ایدئولوژیک می‌تواند باعث بی‌ثباتی شود.

نبود اعتماد سیاسی: کاهش اعتماد به نهادها و رهبران سیاسی یکی از مشکلات عمده در فرهنگ سیاسی مدرن است.

رواج فساد سیاسی: فساد می‌تواند نهادهای سیاسی را تضعیف کرده و فرهنگ سیاسی ناسالم را تقویت کند.

در مجموع، تئوری‌های کلاسیک و مدرن در آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی از منظر مبانی نظری، روش‌شناسی، و عوامل مؤثر

تفاوت‌های مهمی دارند. تئوری‌های کلاسیک با تأکید بر ساختارهای کلان، تاریخ‌محور و نهادینه‌شده، فرهنگ سیاسی را محصول زیربنای

اقتصادی، سنت‌های اجتماعی، و قدرت طبقات می‌دانند و عمدتاً بر رویکردهای تاریخی و کیفی به تحلیل می‌پردازند. در مقابل، تئوری‌های

مدرن با دیدگاه‌های چندرشته‌ای و پویا، بر نقش عوامل جدیدی چون سرمایه اجتماعی، رسانه‌ها، و جهانی‌شدن تمرکز دارند و از ترکیب

روش‌های کمی و کیفی برای تحلیل استفاده می‌کنند. تئوری‌های کلاسیک تغییرات فرهنگی را فرآیندی کند و ساختاری می‌دانند، در حالی

که تئوری‌های مدرن فرهنگ سیاسی را پدیده‌ای انعطاف‌پذیر و پاسخگو به تغییرات سریع محیطی در نظر می‌گیرند. به طور کلی، تئوری‌های

کلاسیک بر بنیان‌های تاریخی و نهادینه و تئوری‌های مدرن بر پویایی‌ها و چالش‌های معاصر تأکید دارند. این دو دیدگاه همچنین در ارائه

راهکارها نیز تفاوت دارند؛ تئوری‌های کلاسیک معمولاً بر اصلاحات ساختاری، تقویت انسجام اجتماعی، و گذار از سنت به مدرنیته تأکید می‌کنند، در حالی که تئوری‌های مدرن راهکارهایی چون افزایش مشارکت مدنی، بازسازی هویت فرهنگی، و تقویت سرمایه اجتماعی را پیشنهاد می‌دهند. ترکیب این دو رویکرد می‌تواند تصویری جامع‌تر از علل آسیب‌های فرهنگ سیاسی و راه‌حل‌های عملی برای بهبود آن ارائه دهد، به‌ویژه در جوامعی که با چالش‌های تاریخی و تغییرات سریع مدرن به‌طور هم‌زمان مواجه هستند. در نتیجه، تئوری‌های کلاسیک با ارائه چارچوب‌های کلان و تمرکز بر ریشه‌های تاریخی، برای تحلیل جوامع سنتی و مسائلی که ریشه در ساختارهای دیرینه دارند، مناسب‌ترند، در حالی که تئوری‌های مدرن به دلیل تأکید بر پویایی‌ها و تغییرات سریع، ابزار مفیدی برای بررسی جوامع مدرن و پاسخ به چالش‌های معاصر مانند جهانی‌شدن و تحولات فناوری ارائه می‌دهند. این ترکیب می‌تواند در طراحی سیاست‌های مؤثر برای تقویت فرهنگ سیاسی سالم و پایدار، با در نظر گرفتن هم‌زمان سنت‌ها و نوآوری‌ها، کاربردی باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی پدیده‌ای چندوجهی و پیچیده است که نه تنها تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تاریخی، فرهنگی، روان‌شناختی و رسانه‌ای شکل می‌گیرد و تغییر می‌کند، بلکه مجموعه‌ای از معانی، نمادها و گفتمان‌هایی است که در تعاملات اجتماعی شکل می‌گیرند که بر رفتار سیاسی تأثیر می‌گذارند. این یافته‌ها با دیدگاه‌های هابرماس، اینگلهارت و آلموند و وربا همسو می‌باشد (Almond & Verba, 1963; Almond & Verba, 1972, 1990; Habermas, 1994, 1996; Inglehart, 1994) که بر نقش فرهنگ در تغییر سیاست‌های خشک و متحجر تأکید دارند و از اینرو هیچ رویکرد واحدی نمی‌تواند به طور کامل تمام ابعاد آن را تبیین کند، بلکه تلفیقی از رویکردهای مختلف است که می‌تواند درک جامعی از این پدیده ارائه دهد.

بررسی رویکردهای مختلف موجود حوزه جامعه‌شناسی، از جمله رویکردهای ساختی-کارکردی، مارکسیستی، روان‌شناختی، فرامادی، تفسیری، گفتمانی و جامعه‌شناختی، نشان داد که هر کدام از این رویکردها از زاویه‌ای خاص به تبیین فرهنگ سیاسی می‌پردازند و بر ابعاد مختلف آن تأکید دارند. به عنوان مثال، رویکرد ساختی-کارکردی بر نقش فرهنگ در انسجام اجتماعی و جهت‌گیری افراد در قبال نظام سیاسی تأکید دارد، در حالی که دیدگاه مارکسیستی، فرهنگ سیاسی را رونمایی وابسته به اقتصاد و در خدمت طبقه حاکم می‌داند. رویکرد روان‌شناختی بر رفتار فرد در تعامل با محیط و تأثیر تجربیات کودکی و نگرش‌های کلی افراد تأکید دارد، در حالی که رویکرد فرامادی اینگلهارت بر نقش ارزش‌های فرهنگی در توسعه اقتصادی و استقرار دموکراسی و شاخص‌هایی مانند اعتماد سیاسی، رضایت سیاسی و آزادی بیان تأکید دارد.

بررسی روند تحول تاریخی فرهنگ سیاسی در دو سنت روان‌شناسانه و مردم‌شناسانه نشان می‌دهد که سنت روان‌شناسانه با رویکردهای یادگیری اجتماعی و منش اجتماعی، بر نقش نگرش‌ها، باورها، ارزش‌ها و فرایندهای اجتماعی شدن در شکل‌گیری فرهنگ سیاسی تأکید دارد، در حالی که سنت مردم‌شناسانه با رویکردهای تفسیری و گفتمانی، به دنبال درک عمیق‌تر پدیده‌های سیاسی از طریق بررسی معانی، نمادها و گفتمان‌های موجود در جامعه است. بررسی دیدگاه‌های جامعه‌شناسان سیاسی در دیدگاه نظم‌گرا نشان داد که رهیافت‌های کارکردگرایی به ویژه فرهنگ مدنی آلموند و وربا و فرهنگ سیاسی جدید اینگلهارت مورد توجه قرار گرفته‌اند که بر نقش فرهنگ در ثبات و پایداری نظام سیاسی و شاخص‌هایی مانند اعتماد سیاسی، رضایت سیاسی، علاقه به سیاست و تحمل‌پذیری تأکید داشته‌اند. در مقابل، دیدگاه تضادگرا، ایده پردازانی همچون گرامشی، هابرماس و فون به تبیین نقش فرهنگ سیاسی در تحولات اجتماعی و سیاسی تأکید داشته‌اند.

لذا بر اساس یافته‌های پژوهش، عوامل متعدد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، تاریخی، روان‌شناختی و رسانه‌ای به صورت متقابل بر فرهنگ سیاسی تأثیر می‌گذارند که تغییر و یا نبود پاره‌ای آن‌ها می‌تواند که به عنوان چالش و یا آسیبی مهم، فرهنگ سیاسی را

تهدید نمایند که از جمله آن‌ها می‌توان به مواردی همچون فساد، بدبینی سیاسی، اطلاعات نادرست، اقتدارگرایی، سیاست هویتی، قطبی‌سازی سیاسی، پوپولیسم، وابستگی‌گرایی، عدم تحمل، ضعف حاکمیت قانون، فرسایش اعتماد به نهادها و کمبود آموزش مدنی، اشاره نمود. این آسیب‌ها می‌توانند منجر به بی‌ثباتی سیاسی، کاهش مشارکت، تضعیف دموکراسی و افزایش تنش‌های اجتماعی شوند. لذا زمانی که مولفه‌های آسیب‌زا در فرهنگ سیاسی یک جامعه نهادینه می‌شوند، می‌توانند که به‌طور جدی فرهنگ سیاسی جامعه را با چالش‌های متعددی روبرو نماید. از اینرو برای تقویت فرهنگ سیاسی سالم و توسعه دموکراسی و تقویت فرهنگ سیاسی، پیشنهاد می‌شود که به تمام ابعاد این پدیده توجه شود و اقدامات جامعی در زمینه‌های مختلف، از جمله تقویت نهادهای دموکراتیک، مبارزه با فساد، ارتقاء آموزش مدنی، ترویج ارزش‌های تساهل و مدارا، مقابله با قطبی‌سازی سیاسی و سیاست هویتی، توجه به عوامل اقتصادی و اجتماعی و استفاده از ظرفیت‌های فناوری‌های نوین، انجام گیرد. این اقدامات نیازمند عزم جدی همه ارکان جامعه، از جمله حکومت، نهادهای مدنی، رسانه‌ها و شهروندان است.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Al-Ghafur, S. M. T. (1996). The Role of Culture in the Political Structure of Contemporary Iran. *Naqd va Nazar*, 7, 112-137.
- Almond, A. G., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400874569>
- Almond, G., & Verba, S. (1972). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.
- Almond, G., & Verba, S. (1990). *The Civil Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Little Brown.
- Aqa'i Khaneh Bargh, A., Gharibzadeh, R., & Azadi Barys, L. (2020). Modeling the Role of Political Culture in Participation and Political Trust with Social Capital as a Mediator. *Strategic Cultural Studies*, 2(3), 68-81.

- Bellamy, R. (2013). *Croce, Gramsci, Bobbio and the Italian Political Tradition*. ECPR Press.
- Chilton, S. (1991). *Grounding Political Development*. Lynne Rienner Publishers, Inc. <https://doi.org/10.1515/9781685852320>
- Dalton, R. J. (2004). *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268436.001.0001>
- Dittmer, L. (1977). Political Culture and Political Symbolism: Toward a Theoretical Synthesis. *World Politics*, 29(4), 552-583. <https://doi.org/10.2307/2010039>
- Foran, J. (2005a). *Comparative-Historical Sociology of Social Revolutions in Third World Countries*. Ney Publications.
- Foran, J. (2005b). *Discourses and Social Forces: The Role of Culture and Cultural Studies in Recognizing Revolutions*. Ney Publications.
- Fukuyama, F. (2018). *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. Farrar, Straus and Giroux. <https://doi.org/10.7312/fuku18412>
- Galston, W. A. (2001). Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education. *Annual Review of Political Science*, 4(1), 217-234. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.4.1.217>
- Habermas, J. (1994). *The New Conservatism: Cultural Criticism and Historians Debate*. Polity Press.
- Habermas, J. (1996). *The Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Ney Publications.
- Hastie, B. (2007). Higher Education and Sociopolitical Orientation: The Role of Social Influence in the Liberalization of Students. *European Journal of Psychology of Education*, 22(3), 259-274. <https://doi.org/10.1007/BF03173425>
- Hibbing, J. R., & Theiss-Morse, E. (2002). *Stealth Democracy: Americans' Beliefs about How Government Should Work*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511613722>
- Huntington, S. P. (1994). *The Third Wave of Democratization in the Late Twentieth Century*. Rozaneh Publications.
- Huntington, S. P. (1999). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Farhang-e Sonnati Publications.
- Iman, M. T., & Bostani, D. (2003). *Comparative Study of the Components of Political Culture among Men and Women over 20 Years Old in Shiraz Nameh-e Pazhuhesh*.
- Inglehart, R. (1994). *Cultural Transformation in Advanced Industrial Societies*. Amir Kabir Publications.
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, Social Change and Democracy*. Cambridge University Press.
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2010). *Modernization, Cultural Change, and Democracy*. Kavir Publications.
- Khabiri, K. (1999). Political Culture: A Comparative Study of Two Levels of Analysis, Domestic and International. *Rahbord*, 17, Winter.
- Kitschelt, H., & Wilkinson, S. I. (2007). *Patrons, Clients, and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511585869>
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. Crown. <https://doi.org/10.2307/j.ctv6hpg8b>
- McCarty, N., Poole, K. T., & Rosenthal, H. (2016). *Polarized America: The Dance of Ideology and Unequal Riches*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262035440.001.0001>
- Mohebi, M. A. (2006). Afghanistan: State and Political Culture of the Society of Tomorrow. *Payiz*, 2, 123-140.
- Mosallanejad, A. (2007). *Political Culture of Iran*. Farhang-e Saba Publications.
- Mosallanejad, A. (2008). Analysis of Political Culture in Contemporary Iran based on Critical Theory. *Journal of Political Studies*, 3(5).
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511492037>
- Nejatpour, M., Sadeghi, Z., & Yusefi Joybari, M. (2017). Pathology of Political Culture in Iran after the Islamic Revolution. *Journal of Sociological Studies*, 10(37), 83-103.
- Nozari, H. A. (2007). *Rereading Gramsci*. Cheshmeh Publications.
- O'Donnell, G. (2004). Why the Rule of Law Matters. *Journal of Democracy*, 15(4), 32-46. <https://doi.org/10.1353/jod.2004.0076>
- Panahi, M. H. (2007). *Sociology of Women's Political Participation*. Allameh Tabataba'i University Press.
- Panahi, M. H. (2010). *Theories of Revolution: Occurrence, Process, and Consequences*. SAMT (Organization for Research and Development of Humanities).
- Panahi, M. H., & Kordi, H. (2010). Political Culture and its Social Factors: A Case Study of Golestan Province. *Social Sciences*, 51, 1-37.
- Pennycook, G., & Rand, D. G. (2021). The Psychology of Fake News. *Trends in Cognitive Sciences*, 25(5), 388-402. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2021.02.007>
- Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-First Century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137-174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Pye, L. W., & Verba, S. (1965). *Political Culture and Political Development*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400875320>
- Qajari, H. A., & Basiti, S. (2021). Sociological Explanation of Types of Political Culture among the People of Borujen City. *Journal of Political Research in the Islamic World*, 11(4), 121-149.

- Qaysari, N. (2002). Political Culture: A Study of the Structure and Theoretical Developments of a Concept. *Nameh-e Mofid*, 32.
- Riley, D., & Fernandez, Y. J. (2006). *The Authoritarian Foundation of Civic Culture: Spain and Italy in Comparative Perspective*. www.iir.berkeley.edu
- Selbin, E. (2006). *The Role of Agency and Culture in Revolutions*. Kavir Publications.
- Somers, M. R. (1995). What's Political or Cultural about Political Culture and the Public Sphere? Toward an Historical Sociology of Concept Formation. *Sociology Theory*, 13(2), 113-144. <https://doi.org/10.2307/202157>
- Transparency International Corruption Perceptions Index. (2022). *Corruption Perceptions Index 2022*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
- Vasilache, L. M. (2021). Political Culture and its Role in the Development of Social Capital. *International Journal of Legal and Social Order*, 1, 534-538. <https://doi.org/10.55516/ijlso.v1i1.34>